

MUZIKALE VESPER

zaterdagmiddag in de Pauluskerk

Morgen is het zover: dan presenteert de Bach Cantorij Baarn zich voor het eerst in een muzikale vesper om 17.00 uur in de Pauluskerk op de Brink.

Op het programma staat onder andere het compacte en briljante dubbelconcert voor viool, hobo en orkest, BWV 1060, waarin concertmeester Machteld van Delft en hoboïst Henk Knöps samen met het orkest van de cantorij hun kwaliteiten kunnen etaleren.

Hoofdmoot van de vesper is zonder twijfel cantate BWV 169, *Gott soll allein mein Herze haben*, een solo cantate voor alt.

Solocantates en andere nieuwigheden

Vier weken geleden klonk in de Nicolaaskerk de solocantate BWV 199 van rond 1713, toen Bach nog in Weimar verbleef. De solocantate van morgen is gecomponeerd voor 20 oktober 1726. Bach is dan al drie jaar cantor in Leipzig. Die derde jaargang van zijn wekelijkse cantateproductie is – in tegenstelling tot de tweede jaargang - niet gebaseerd op een vooraf bedacht grondplan.

Deze cantatecyclus bestrijkt een langere periode, van 1725-1727, en Bach werkt niet meer met een vaste librettist maar grijpt terug op totaal verschillende (ook anonieme) tekstschrijvers. Bach accentueert een voorkeur voor andere cantatevormen zoals dialoogcomposities gebaseerd op gedichten in dialoogvorm, vaak een samenspraak tussen Jezus en de Ziel. Niet nieuw dus, maar wel frequenter, is nu zijn animo tot het schrijven van solocantates, waaronder – naast BWV 169 en BWV 170 voor alt solo - ook de populaire BWV 56 voor bas solo, *Ich will den Kreuzstab gerne tragen*. Die laatste cantate staat zaterdag 21 februari 2015 op het programma van de BCB.

De cantate van morgen valt eveneens op door een tweede markant kenmerk van de derde jaargang, namelijk de vaak voorkomende grote symfonische introducties (geparodieerd op oudere orkestwerken). Vanaf de zomer van 1726 is er bovendien sprake van een aantal concertante cantatedelen met obligaat orgel, een solopartij die essentieel is voor de muziek en dus niet kan worden weggelaten.

BWV 169 geeft daar een extreem goed voorbeeld van. Zowel in het openingsdeel als in de beide aria's van de cantate speelt het orgel een onmisbare solorol.

‘Gott soll allein mein Herze haben’, BWV 169

Voor Bach volstond het nooit om religieuze teksten één op één op muziek te zetten. Ook in zijn laatste en wellicht mooiste cantate voor altsolo, BWV 169, zien we bij uitstek hoe hij te werk gaat bij de aanpak van woord en betekenis van de Bijbeltekst die aan deze cantate ten grondslag ligt. Uitgangspunt is de motto-achtige zinsnede ‘Gij zult God liefhebben met geheel uw hart...’ uit het evangelie van Mattheüs 22: 34-40 (het grote gebod).

Na een overrompelende, rijk geïnstrumenteerde sinfonia met drie hobo's en obligaat orgel, tevens het langste deel van deze cantate, horen we de solostem voor het eerst in een sober

begeleid recitatief (2). Het contrast kan nauwelijks groter zijn. Tot drie keer toe (ik zeg even niets over de getallen symboliek) klinkt de frase *Gott soll allein mein Herze haben*, eenmaal aangevuld met de tekst *Ich find in ihm das höchste Gut*. Beide zinnen samen vormen de kernboodschap van de daaropvolgende aria (3), eigenlijk een duet voor alt en orgel. Tot nu toe komen alle zegeningen nog van boven.

In het volgende recitatief (4) zijn de rollen omgedraaid. Nu gaat het om de liefde tot God en de weg naar het hemels paradijs. Als metafoor vermeldt de tekst hoe de oud-testamentische profeet Elia in een wagen ten hemel voer.

De tweede en laatste aria (5) is in alles het tegendeel van de eerste. Geen opgewekte vierkwartsmaat om Gods zegeningen te loven, maar een verleidelijk melancholische Siciliaanse dans ter onderstreping van de woorden: *Stirb in mir...* Een knap staaltje ‘op muziek zetten’ van een tekst die ons voorhoudt alle aardse trekjes als hovaardij, zucht naar rijkdom en zingenot te laten versterven (de alt daalt in haar slotnoot naar een dood punt) en ons aanmoedigt de liefde tot God te oefenen. Hoe buigzaam en wendbaar is deze muziek. Je moet er als luisteraar wel in meegaan, het is slimme muziek die ook nog eens lekker in je hoofd blijft hangen. En hoe ingenieus verdeelt Bach de solopartij van een oorspronkelijk maar verloren soloconcert uit Köthen (later weer bewerkt in het clavecymbelconcert BWV 1053) over beide solisten: alt en orgel.

In een ultrakort recitatief (6) keert de cantatetekst terug naar het evangelie van Mattheüs: het grote gebod is immers een dubbelgebod. Want de Bijbeltekst eindigt aldus: “Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.”

Koraal en motet

De drie hobo's uit het openingsdeel laten weer van zich horen in het vierstemmig slotkoraal (7). Bach harmoniseert het tweede couplet uit de 13^e eeuwse hymne *Nun bitten wir den heiligen Geist*, opgenomen in de eerste Lutherse gezangenbundel uit 1524.

Het bescheiden aandeel dat het koor van de cantorij in cantate 169 heeft, wordt gecompenseerd met twee andere zettingen van deze hymne.

Eentje van Bachs eigen hand, BWV 385, en daarnaast een vijfstemmig motet met dezelfde titel van de hand van Johann Walter (1496-1570).

Vocale solist is mezzo sopraan Åsa Olsson. De virtuoze orgelpartij wordt gespeeld door vaste organist Henk van Zonneveld.

De muzikale leiding is in handen van Bas Ramselaar.

Namens de Raad van Kerken geeft Machteld van Woerden een korte uitleg van de cantate.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van de vocale soliste (zie bijlage)